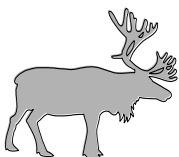

NORDFJELLA VILLREINOMRÅDE

Sone2

DRIFTSPLAN
med bestandsplan
2019-2023

Villreinutvalet for Nordfjella

April 2019

INNHALDSOVERSIKT

1. Innleiing	Side	3
2. Målsetjing		
3. Nordfjella villreinområde sone 2 - areal og avgrensing	"	3
4. Planperiode	"	3
5. Historikk frå 1900-talet til i dag	"	4
5.1. Tamreindrift		
5.2. «Vidda-invasjonen»		
5.3. Stammeoppbygging 1989-99		
5.4. Merkeprosjektet		
5.5. Kommunedelplan for villrein og regional plan for Nordfjella		
5.6. Endring av grensa mellom villreinområda, oppretting av nytt villreinområde (Raudafjell)		
6. Utbrotet av CWD i Nordfjella sone 1	"	9
6.1. Konsekvensar for forvaltinga i sone 2		
6.2. Reetableringsplan		
7. Konkurrerande inngrep og verksemd	"	10
7.1. Vassdragsutbygging og kraftlinebygging		
7.2. Hyttebygging		
7.3. Løypenett		
7.4. Veger og jernbane		
8. Bestandsdata for stamma i sone 2 siste 5 år	"	12
8.1. Bestandsstorleik, -samansetnad, kalvetilvekst og avskyting		
8.2. Slaktevekte og kondisjon		
9. Plan for bestandsstorleik, -samansetnad og avskyting i planperioden	"	14
10. Lokale bestemmelsar, jakttid, dispensasjonar	"	16
11. Organisering	"	17
12. Arbeidsoppgåver/tiltak i planperioden	"	17
12.1. Overvaking		
12.2. Andre arbeidsoppgåver og tiltak		
13. Økonomi	"	18

1. INNLEIING

Den første driftsplanen som vart laga for Nordfjella vart vedteken i 1993. Seinare er det laga planar for nye periodar, slik at dette vert den 6. i rekkja som er laga for villreinområdet. Ein går i denne planen nokså detaljert inn og skildrar perioden med oppbygging av bestanden (1990-talet) og perioden med stor bestand i sona (etter 2000), då dette kan verta relevante problemstillingar dei komande åra.

Villreinetvalet var, før oppstart av planarbeidet, i kontakt med villreinetval og –nemnd på Hardangervidda for å drøfta om det kunne vera aktuelt å laga ein bestandsplan som og tok med områda sør for Bergensbana, sidan området har vore nytta ein del av Nordfjellaflokkar. Konklusjonen etter drøftinga var at det ikkje var aktuelt å laga ein plan som går over grensene mellom dei to villreinområda på dette tidspunktet.

2. NORDFJELLA VILLREINOMRÅDE SONE 2 – AREAL OG AVGRENSING

Sone 2 i Nordfjella ligg i 3 kommunar; Hol, Aurland og Ulvik. Området vert avgrensa i sør av Flåmsvassdraget og vassdraget langs Bergensbana, i nord av Aurlandsdalen og av Holsvassdraget frå Geiteryggen og austover. Teljande areal er til saman 988.076 dekar.

Kommune	Privateigd	Stat/kommune	Totalt	Del av total
Hol	329.860 daa	175.340 daa	505.200 daa	51,1 %
Aurland	192.340 daa	148.920 daa	341.260 daa	34,5 %
Ulvik	39.360 daa	114.050 daa	141.616 daa	14,4 %
Totalt	438.310 daa	549.766 daa	988.076 daa	

3. PLANPERIODE

2019 – 2023. Dette fell saman med brakkleggingsperioden for sone 1.

4. MÅLSETJING

I løpet av planperioden byggja opp ein stor nok bestand i sone 2 til å gje grunnlag for overføring av dyr til sone 1, minst på nivå med det som er tilrådd i vedteken reetableringsplan, samstundes som det framleis skal vera ein livskraftig bestand i sone 2 etter overføring av dyr til sone 1. Stamma må vera så grundig testa gjennom prøvetaking at ein med tilnærma 100 % tryggleik kan slå fast at det ikkje finst smitte av CWD. I planperioden skal stamma forvaltast med sikte på å få ein struktur som er akseptabel, ut frå det som vert rekna som forsvarleg i kvalitetsnormen som er utarbeidd for norske villreinbestandar.

5. HISTORIKK FRÅ 1900-TALET TIL I DAG

5.1. Tamreindrift

Det første Hol Reinscompani, som dreiv med omlag 1300 rein frå før 1900, vart nedlagt i 1918 (P. A. Knudsen 1989). Eit notat om tamreindrift i Nordfjella, skriva av Ole Grøgaard i 1987, fortel at Haugastøl Reinsco vart stifta i 1926. Ein flokk på 440 rein vart i 1927 kjøpt på Røros og driven til Halne på Hardangervidda, som var leigd som sommarbeite. Vinterhamn vart leigd lenger aust i Hol, m.a. Kleppestølen og Høvsåsen. Ved kjøp av meir rein frå Valdres, vart flokken auka til 800-1000 dyr. Då laget vart oppløyst etter 7 år, vart mykje av flokken og drifta vidareført i i Hol og Aal Reinscompani. Frå 1930 til -34 dreiv Finnebotn reinsamlag med 1800 dyr på nordsida av Hallingskarvet. I 1934 kom samane Lars og Sigrid Jonsen, som hamna med 1000 dyr på sørsida av Hallingskarvet, i Hol og Ulvik. Denne flokken gjekk i 1938 inn i Hol og Aal Reinscompani, som under krigen hadde kring 2000 dyr, og som nytta store beiteområde både i det som no er sone 1 og sone 2 i Nordfjella. Flokken vart slakta ut i 1965. Østre Hol Tamreinlag starta opp att med omlag 2000 rein midt på 70-talet. Drifta vart lagd ned i 1982, grunna problem med innblanding av villrein. Då vart 936 dyr slakta, av dette ein del umerkt rein. Mange merkte dyr gjekk att i villreinflokkane.

Dyretala som er nemnde ovanfor tyder på at det i lange periodar har vore 1000-2000 dyr på beite det meste av året i områda kring Hallingskarvet.

5.2. Dei første stammeteljingane

Villreinutvalet vart skipa i 1974. Alt i april 1975 vart det gjennomført reinsteljing med fly for å få eit bilete av stoda. Under denne teljinga vart det funne 3977 dyr i Nordfjella. Det vart i rapporten kommentert at mykje av denne reinen nok var Hardangerviddarein, som truleg ville trekkja attende før kalving. I februar 1977 stod villreinutvalet for Hardangervidda for ei teljing som og omfatta Nordfjella. Då vart heile 10.390 dyr funne i Nordfjella – det meste av dette i sone 2. For å finna ut kor mykje som var trekt attende mot Vidda, gjennomførde villreinutvalet ei ny teljing i juli same året. Då vart det funne 4.057 dyr, av dette 711 i sone 2, resten i sone 1. Store fellingskvotar vart fastsette fleire år på rad, heilt til Nordfjellastamma var nede på eit høveleg nivå på 2200 – 2500 dyr på midten av 1980-talet. Diverre hadde den harde avskytinga desse åra gått sterkt ut over den delen av stamma som heldt seg i sone 2. I 1987-88 reknar ein med at det berre var 20-30 dyr att innanfor sona.

5.3. Stammeoppbygging 1989-1999

Fjellstyra og grunneigarlaga i området såg at dersom ein framleis skulle ha rein i området, måtte noko drastisk gjerast. Jaktrettshavarane i Hol og Aurland inngjekk i 1989 avtalar som innebar freding av områda sør for fv. 50, mot tilgang til jakt i sone 1 gjennom samjaktavtalar. Villreinnemnda vedtok same året ei sonedeling av Nordfjella villreinområde som innebar 4 gonger så stort bakgrunnsareal per fellingsløyve i sone 2 som i sone 1. Tilsvarande jaktfreding vart gjennomført i Ulvik, som på den tida hadde alt arealet sitt innanfor Hardangervidda villreinområde. Denne sonedeling og fredinga av sone 2 heldt fram i fleire år, fram til ein i 1993 gjennom ein

avskytingsavtale opna for ei svært varsam bukkejakt, som innebar at 9 fellingsløyve kunne nyttast i sona. På desse skulle det berre fellast bukk, og då helst returbukk, d.v.s. gamle bukkar. Dei følgjande tre åra vart det og jakta minimalt, heilt til ein i 1997 auka talet på fellingsløyve til 30, fordelt på frie kort, simle/ungdyr og kalv. Jaktuttaket auka dei påfølgjande åra, fram til ein i år 2000 oppheva alle sjølvpålagde restriksjonar for jakta i området, som følgje av at store deler av stamma frå sone 1 då var komen over i sone 2.

Tabell 1.

Jaktuttaket i sone 2 i fredingssperioden 1989-92 og perioden med jaktrestriksjonar 1993-99. Dyr felt i Ulvik nord for Bergensbana - areal som då låg under Hardangervidda - er tekne med.

År	Tal løyve	Felt	
1989-92	0	0	
1993	9	5	Bukk
1994	12	9	Bukk
1995	12	6	Bukk
1996	0	0	
1997	30	15	6 bukk, 7 simle, 2 kalv
1998	30	24	11 bukk, 9 simle, 4 kalv
1999	70	34	22 bukk, 7 simle, 5 kalv

Til saman 93 dyr vart felt i sone 2 i denne 10-årsperioden, samstundes med at stamma vart auka til omlag 370 dyr (før jakt i 1999). Teljingar og observasjonar i perioden indikerer at heile denne stammeauken skjedde i den stadbundne flokken, utan «hjelp» av innvandring. Innmelde observasjonar av bukkelokkar som kryssa fv. 50 og Bergensbana tyder likevel på at det i periodar fanst innvandra bukk i sona, og at nokre av bukkane som vart felte kan ha tilhøyrt slike gjestande flokkar frå sone 1 eller Hardangervidda. Diagrammet nedanfor, som syner bestandsutviklinga i sone 2 på 1990-talet, tyder på at veksten var god; både minimumsteljingar og kalvetal i perioden indikerer ei dobling av bestanden kvart 3. år, når ein og tek omsyn til jaktuttaket.

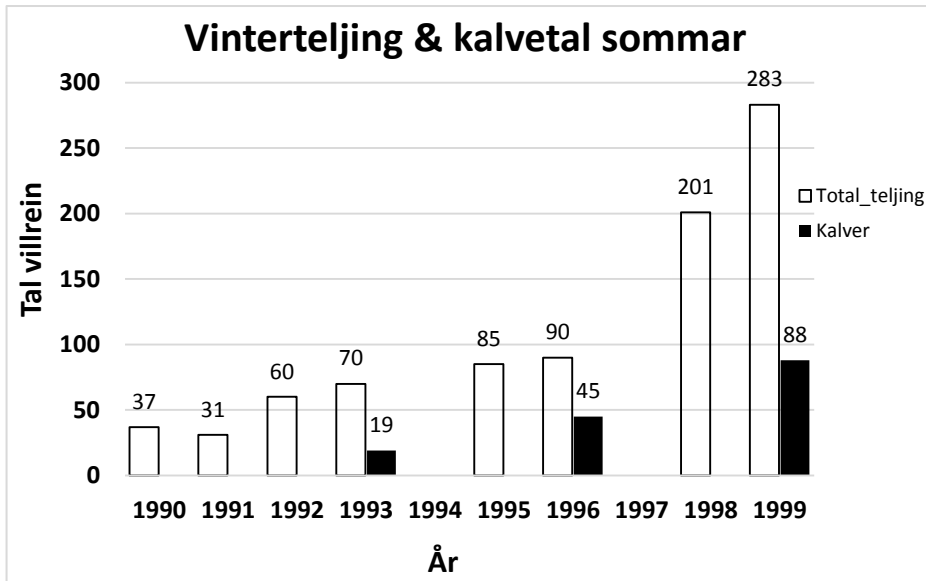

Fig. 1. Bestandsutviklinga i sone 2 i perioden 1990 – 1999. Minimumsteljing vinter, og kalvetal sommar.

5.4. Overgang av flokkar frå sone 1 frå 2000, og motsett veg 2005-2007

Vinteren/våren 2000 skjedde det ei stor endring i reinen sin bruk av Nordfjella. Mykje rein frå sone 1 heldt seg om vinteren langs fv. 50 Aurland – Hol, og ein del dyr trekte over Geiteryggen til sone 2. Minimumsteljinga i februar synte at dyretalet i sona var auka til minst 1012 dyr, frå kring 340 etter jakt hausten før. M.a.o. var stamma auka med nesten 700 dyr. Dei påfølgjande 6 åra låg dyretalet i sona stort sett over 1000 dyr (808-1598) på alle vinterteljingar. Det er interessant å sjå at alle flokkane, under alle teljingar (omlag 20) vinter, sommar og haust i perioden 2000-2006, er funne innanfor sona, d.v.s. mellom Bergensbana og fv. 50. Dette kan tyda på at det har vore relativt lite utvandring vidare sørover, ut or villreinområdet, i denne perioden. Rett nok vart det heller ikkje leita så mykje sør for Bergensbana, så lenge ein fann det talet ein meinte ein skulle ha, innanfor villreinområdet. I 2004 veit me at mykje rein var sør for Bergensbana under jakta om hausten. Frå 2007 har ein fleire år funne flokkar sør for Bergensbana under teljingane, både aust, vest og sør for Hardangerjøkulen. Kanskje var dette eit resultat av at vinterbeita i sone 2, etter mange år med mykje dyr, hadde tapt seg såpass mykje at reinen begynte å leita etter nye beite. Samstundes såg ein ei aukande etablering av rein i det gamle Raudafjell villreinområde, som lenge hadde vore tomt for rein. Mykje tyder på at det var flokkar frå sone 2 som trekte sørover, kryssa Bergensbana på Finsetunnelen, og derifrå trekte vidare over Gravhalsen mot Raudafjell. Både GPS-data frå «Dyreposisjonar» og sporobservasjonar under villreinteljingar er med stadfestar dette.

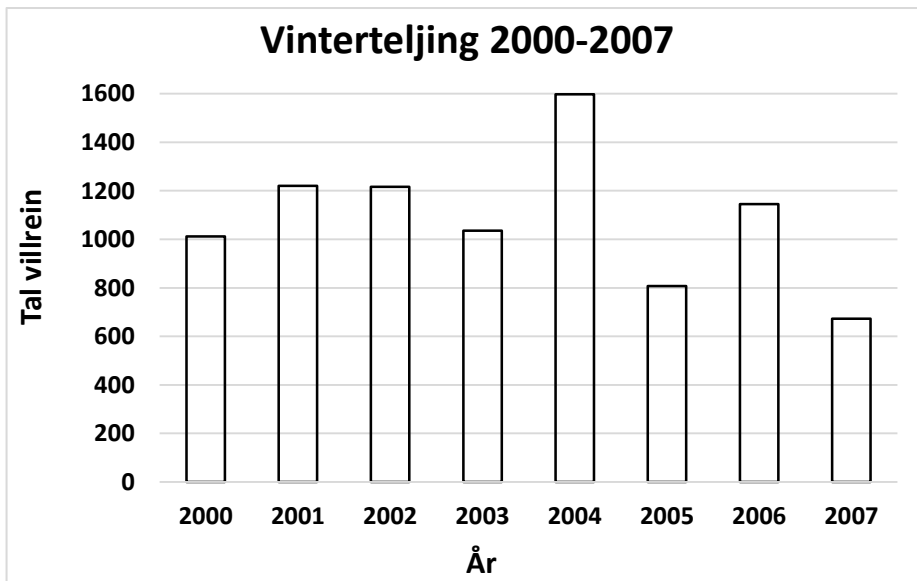

Fig. 2. Minimumsteljing sone 2 vinter, perioden 2000 – 2007.

I åra 2005-2007 fekk ein ei betydeleg tilbakevandring av rein frå sone 2 til sone 1. Den siste flokken ein veit trekte attende, var ein flokk på omlag 180 dyr som kryssa på isen på Vestredalsmagasinet første juledag i 2007 (denne ligg inne på «Dyreposisjonar» med to merkte dyr i flokken). Etter denne kryssinga, kjenner villreinutvalet ingen dokumenterte observasjonar av kryssing frå sone 2 til sone 1, eller motsett veg, fram til i dag. Dyretalet i sone 2 låg deretter i fleire år på 670-875 dyr, men hard jakt fleire år på rad reduserte stamma til under 400 dyr i 2015. Med eit meir moderat jaktuttak (m.a. med innkorting av jakttida i sone 2 til berre 12 dagar i 2016) har stamma auka litt dei siste åra.

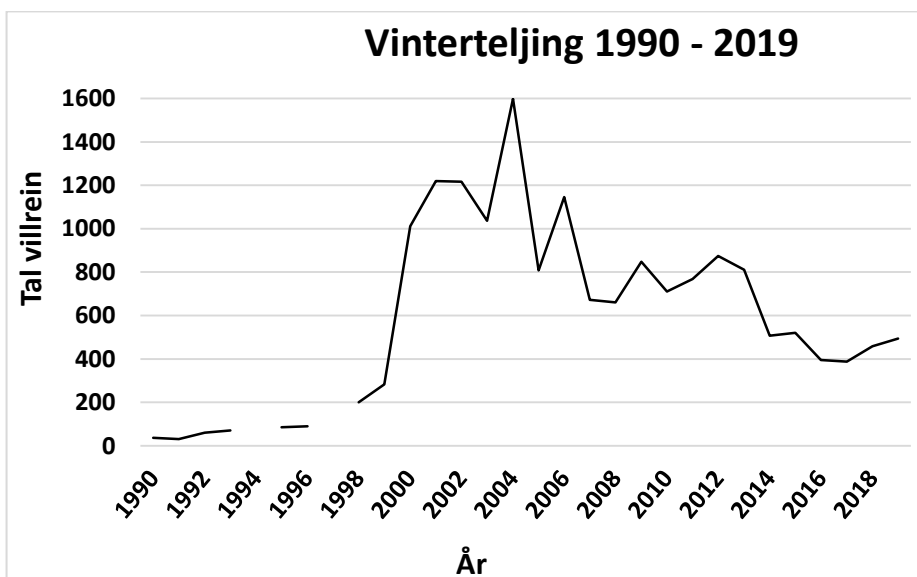

Fig. 3. Minimumsteljingar i sone 2 perioden 1990 – 2019.

5.5. Merkeprosjektet

I 2007 vart dei første dyra GPS- merkte i Nordfjella, som ein del av NINA sitt merkeprosjekt for Langfjella. Denne merkinga skjedde som ei utvidinga av merkeprosjektet som hadde pågått på Hardangervidda sidan 2001, der hovudsiktemålet var å sjå på korleis villreinen brukte områda i nærleiken av rv. 7, og korleis trafikken på denne vegen verka inn på reinen si kryssing av vegen. Merkeprosjektet har vore finansiert som eit spleiselag, der m.a. Statens Vegvesen og NVE har bidrege mykje. Villreinutvalet har sete i styringsgruppa for prosjektet. Sidan merkinga begynte, har ein m.a. fått dokumentert korleis reinen sine trekk over Bergensbana har teke seg opp etter at Finsetunnelen vart bygd. Korleis reguleringsmagasin påverkar reinstrekka er og godt dokumentert. Dette har ein drege nytte av i samband med E-co Energi sine rehabiliteringsprosjekt for kraftverksdammar. Det er samla eit stort datagrunnlag med hjelp av GPS-merkinga desse åra, data som vil kunna nyttast i mange samanhengar framover. Til saman 48 klavar er påsette i Nordfjella i denne 10-årsperioden.

I mars 2015 vart det funne ei simle i sone 2, vest for Geiteryggen, med ein stor isklump i klaven. Simla vart avliva av dyrevelferdsomsyn, og det vart sett meir fokus på å sjekka om dette kunne vera noko som kunne oppstå på fleire klavar. Vinteren 2018 vart det funne isklump på klavar på fire simler i sone 2. Etter vedtak i Mattilsynet vart det bestemt å ta av alle klavane i Nordfjella. Dette vart gjort, anten ved at klaven vart utløyst med hjelp av utløysarmekanismen, eller ved at dyr vart avliva, viss denne funksjonen ikkje virka.

Grunna CWD-handteringa, og for å kunna ha betre kontroll på dyretrekka til stamma i sone 2, vart det, kort tid etter at NINA sine klavar vart fjerna, bestemt av Miljødirektoratet å starta opp ei ny, såkalla forvaltingsmerking av dyr i sone 2, både simler og bukkar. Både i 2018 og i 2019 er det merkt ein del dyr i regi av MD.

5.6. Komunedelplan for villrein og regional plan for Nordfjella

Ein felles komunedelplan gjeldande for alle kommunar med areal i Nordfjella, i tillegg til Ulvik herad, vart vedteken i 1997-98. Då hadde det i fleire år føregått eit interkommunalt planarbeid, der villreinforvaltinga var sterkt involvert. Planen gjekk langt i å slå fast at innanfor det som er villreinområde skal villreinen prioriterast og andre inngrep unngåast, dersom dei kan vera til skade for villrein. Dei påfølgjande åra vart dette prinsippet bakt inn i arealplanane til dei fleste (alle?) kommunane som hadde vedteke komunedelplanen. Då fylkeskommunane Sogn og Fjordane, Buskerud og Hordaland i 2014 vedtok ein regionalplan for villrein, var det såleis ikkje noko stort steg for kommunane å tilpassa arealplanane sine til denne. Regionalplanen har, stort sett, dei same retningslinene for kva som kan akseptast av tiltak og aktivitetar i ulike deler av villreinområdet som det den felles komunedelplanen hadde.

5.7. Endring av grensa mellom Nordfjella og Hardangervidda, oppretting av Raudafjell villreinområde

I 2005 vart det av DN fastsett ei ny grense mellom Hardangervidda og Nordfjella villreinområde. Dette innebar at Ulvik sine areal nord for Bergensbana (eller rettare: nord for vassdraget langs Bergensbana) vart lagt til Nordfjella. Dette skulle gje ei forvaltingsgrense som var meir i samsvar med reell bruk av områda. Bygginga av Finsetunnelen, og at reinen tok opp att gamle trekk over denne, gjer at forvaltingsgrensa mellom Nordfjella og Hardangervidda her i praksis vert noko flytande. I 2018 vart det søkt Miljødirektoratet om dispensasjon frå hjorteviltforskrifta for å oppretta samjaktavtale mellom områda sør og nord for Bergensbana, m.a.o. mellom to ulike villreinområde. Direktoratet gav dispensasjon, og avtalar vart laga. Liknande ordningar vil vera aktuelle dei komande åra.

Nordfjellarein har på 2000-talet teke i bruk det gamle Raudafjell villreinområde, og det ser ut til at det er etablert ein liten, fast bestand. Grunneigarane arbeider med å organisera det som eit villreinområde, og har søkt Miljødirektoratet om godkjenning av dette. Området utgjer omlag 546 km² mellom Aurlandsfjorden – Nærøyfjorden – Flåmsdalen – Raundalen.

6. UTBROTET AV CWD I NORDFJELLA SONE 1

I mars 2016 vart det første tilfellet av CWD, eller skrantesjuke, påvist på ei simle i Lærdal, under arbeid med GPS-merking av rein i området i regi av NINA. I løpet av to år vart heile bestanden skoten ned, etter vedtak i Mattilsynet med heimel i dyrehelseforskrifta, for å hindra smittespreiing ut frå sone og avdekka omfanget av sjukdommen. Gjennom to jakt sesongar (2016 og -17) vart det av jegerar felt til saman 873 dyr i sone. Statleg uttak vinteren 2017-18 gav eit resultat på 1443 prøvetekne dyr. Då er fallvilt og dyr tekne av snøras medrekna. Til saman 19 positive CWD-prøver vart funne.

6.1. Konsekvensar for stamma i sone 2

Intensivert CWD-prøvetaking vart innført også for dei som jakta i sone 2, med det same sjukdomen var påvist i sone 1. På tre jakt sesongar (2016-2018) er talet på analyserte prøver frå sone 2 omlag 170, alle negative. I Vitskapskomiteen for mat og miljø (VKM) sin rapport frå desember 2018 vert villreinstamma i sone 2 likevel rekna som ein av risikofaktorane for spreining av CWD, på same måten som tette hjorteviltbestandar i områda rundt sone 1, tamreinflokken på Filefjell, og omfanget av sauebeiting i den smitta sone. Dette gjer at Mattilsynet, med støtte frå Veterinærinstituttet m.fl., krev eit høgt uttak av rein frå sone 2, både for å få stor statistisk tryggleik for at stamma er smittefri, og for å redusera beitepresset, og dermed sjansen for utvandring av rein frå sone. Dette er difor noko som villreinutvalet må ta omsyn til ved kvotefastsetjing og andre tiltak som gjeld jakta framover. Særleg forslaget om å ha eit stort uttak av vaksen bukk vil få store konsekvensar for strukturen i stamma og for forvaltinga.

6.2. Reetableringsplan

I oktober 2017 vart det av Mattilsynet og Miljødirektoratet vedteke ein reetableringsplan for villrein i sone 1. I arbeidet med denne deltok lokal villreinforvaltning. Planen føreset tidlegast oppstart av reetablering haust/vinter 2023, vèl 5 år etter at siste rein vart felt i sone 1. Stamma i Nordfjella sone 2 vert prioritert som kjeldebestand for ny rein i sone 1, framfor rein frå Hardangervidda. Det vert skissert driving av flokkar med høveleg storleik og samansetnad frå sone 2 til sone 1. Denne prosessen krev nedtaking av sperregjerdet mellom sonene når drivinga skal skje, deretter må gjerdet på plass att for å hindre tilbakevandring. 300 simler fordelt på 3 år er talet som vert skissert i planen. I tillegg 15 % bukk for å sikra paringa og for å unngå innavl.

7. KONKURRERANDE INNGREP OG VERKSEMD

7.1. Vassdragsutbygging og kraftlinebygging

Etter krigen har det vore fleire store vasskraftutbyggingar i Nordfjella, også sentralt i sone 2 og i randområda til sona. Aurlandsutbygginga på 1970- og 80-talet er den utbygginga som har gjeve dei største konsekvensane for villrein. Fleire store reguleringsmagasin vart etablerte sentralt i villreinområdet, som t.d. Viddalsdammen, Katlamagasinet, Langavatnet/Adamsvatnet og Vestredalsmagasin. Alle desse oppdemmingane førde til at gamle trekk vart avskorne og beiteareal vart neddemt. Dette går m.a. fram av eldre fangstanlegg som no er neddemde. Strandavatnet i Hol vart oppdemt på 1940- og 50-talet, og førde til at ein del beiteareal vart neddemt. Usteutbygginga i Hol, på grensa mellom Nordfjella og Hardangervidda villreinområde, har ikkje større reguleringsmagasin i Nordfjella.

Fleire store overføringsliner for kraft går gjennom området. To liner går parallelt gjennom sone 2 frå Vassbygdi til Hovet. Frå Stemmerdalen til Myrland går desse langs grensa mellom sone 1 og sone 2. Ei anna kraftline går frå Vassbygdi til Sima i Hardanger. For å finna mat, er reinen nøydd til å kryssa desse kraftlinene, noko me ofte registrerer at dyra gjer (jfr. «dyreposisjonar»).

7.2. Løypenett

Vinterløypenettet er tettast langs Hallingskarvet frå Haugastøl og austover, rundt austenden av Skarvet og vidare vestover til Gurostølfjellet og Raggsteindalen. Dette er område som har særst gode vinterbeite for rein, jfr. opplysningar i kapitlet om tidlegare tamreinhold. Me har dei siste åra sett at reinsflokkar har teke i bruk att vinterbeita på nordsida av Hallingskarvet, særleg tidleg på vinteren. I periodar med turfolk i løypene trekkjer reinen gjerne opp i høgda, nærare Skarvet. Kring vinterferienetida, i slutten av februar, vert det gjerne så mykje folk, også utanfor løypene, at flokkane trekkjer vestover til rolegare trakter med dårlegare beite. Hol kommune har ei godt fungerande ordning med at løypekøyning og -stikking vert innstilt i område der det går rein. Dette kan vera med og bidra til at området kan halda ein større villreinbestand over lengre tid.

Turistløypene Geiteryggen - Finse og Geiteryggen - Hallingskeid kan synast å ha ein viss barriereeffekt for rein både sommar og vinter, i periodar med stor trafikk.

Skarverennet, som går gjennom gode vinterbeiteområde på sørsida av Hallingskarvet mellom Finse og Ustaoset, kan ha stor innverknad på kor lenge utover våren reinen får fred til å beita i området. Sjølve renndagen i slutten av april har truleg mindre å seia enn vekene før rennet som vert brukte til førebuing av rennet og trasèen .

7.3. Hyttebygging

Konsentrasjonane av hytter i sone 2 ligg på Finse, Haugastøl og Ustaoset, med meir spreidd bygging mellom desse stadene, og mellom Myrland og Raggsteindalen. Utfarten frå desse hyttekonsentrasjonane har innverknad for kor mykje reinen får ro til å beita i nærområda. Regionalplanen for villrein (vedteken i 2014), og den tidlegare vedtekne felles kommunedelplanen for villrein (1997), har truleg bidrege til at hyttebygginga har bremsa opp i og inntil det som er definert som villreinområde.

7.4. Vegar og jernbane

Då Finsetunnelen opna i 1993, gjorde dette at villreinen fekk ei mykje lettare kryssing av Bergensbana. Før tunnelen vart bygd, var det helst i periodar med overpopulasjon på Hardangervidda at større mengder med rein kryssa bana. Framleis hender det at reinflokkar kryssar bana andre stader enn over tunnelen, t.d. ved Hallingskeid og ved Torsstølen, aust for Finse.

Rallarvegen, som går langs den gamle banetrasèen, verkar til tider som ei effektiv sperre for rein. Kryssingar av denne vegen i sykkelsesongen skjer helst på dagar med ruskever, og på tider av døgeret med liten trafikk.

Trafikken på anleggsvegane i Aurland, t.d. på vegane til Vargevatnet og Håbergsholene, gjer nok at reinen til tider held seg unna desse områda. Fv. 50 har ein tydeleg barriereeffekt . Den tida det var mykje overgang av flokkar mellom sone 1 og sone 2, i åra 2000 – 2007, skjedde det meste av trekket over Geiteryggtunnelen. Dei siste 10 åra er det ikkje registrert kryssingar av vegtrasèen. Slik stoda er no, skal det heller ikkje vera overgang av rein over denne vegen, eller over tunneltaket på Geiteryggen, i brakkleggingperioden på 5 år som er fastsett for sone 1.

8. BESTANDSDATA FOR STAMMA I SONE 2 SISTE 5 ÅR

8.1. Bestandsstorleik, -samansetnad, kalvetilvekst og avskyting

Tabell 2.

Strukturoversikt 2014 – 2018. Byggjer på strukturteljingar i oktober.

	V. bukk	Bukk 2,5	Bukk 1,5	Simle	Kalv	Talt i alt
2014	12,8	7,7	6,2	52,7	20,5	273
2015	19,6	9,4	7,9	40,6	19,3	404
2016	17,6	6,9	7,5	48,4	18,9	159
2017	13,0	7,1	8,9	46,3	23,0	392
2018	14,5	7,1	9,3	43,5	24,1	324
Gj.snitt	15,5 %	7,6 %	8,0 %	46,3 %	21,2 %	310

Tabell 3.

Minimumsteljing, kalvetilvekst og jaktuttak 2014 – 2018.

	Min. teljing	Kalvetilvekst registrerte dyr	Kalv per 100 simle/ungdyr	Jaktuttak
2014	507	197	44,8	206
2015	520	74	30,7	169
2016	395	111	42,7	50
2017	388	114	50,2	60
2018	458	123	38,7	72
2019	494			

Tabell 4.

Fellingskvote/fordeling/avskyting i Nordfjella sone 2 i perioden 2014 - 2018

År	Kvote total	Fordeling F-SU-K	UTTAK HODYR				UTTAK HANNDYR				FELT TOTALT	%
			K	1,5	V	SUM	K	1,5	V	SUM		
2014	369	25-40-35	20	6	95	121	39	13	33	85	206	55,8
2015	319	25-35-40	17	12	65	94	18	13	44	75	169	52,9
2016	302	30-30-40	2	1	14	17	3	5	19	27	44	14,6
2017	300	40-30-30	2	1	26	29	8	4	19	31	60	20,0
2018	200	35-30-35	9	3	31	43	3	8	18	29	72	36,0

8.2. Slaktevekter og kondisjon

Alle jegerar vert oppmoda om å vega felte dyr, og å oppgje slaktevekta på kontrollkortet som vert innlevert. Dei fleste gjer dette. Kurvene indikerer ei betring i vektene dei første par åra etter at flokkar frå sone 1 trekte over til sone 2 frå 2000 og utover. Frå 2005 til i dag har det vore ein nedgang i vektene på vaksne simler. Dei siste to åra har det vore låge vektar på vaksen bukk – kanskje grunna låg alder på felte dyr?

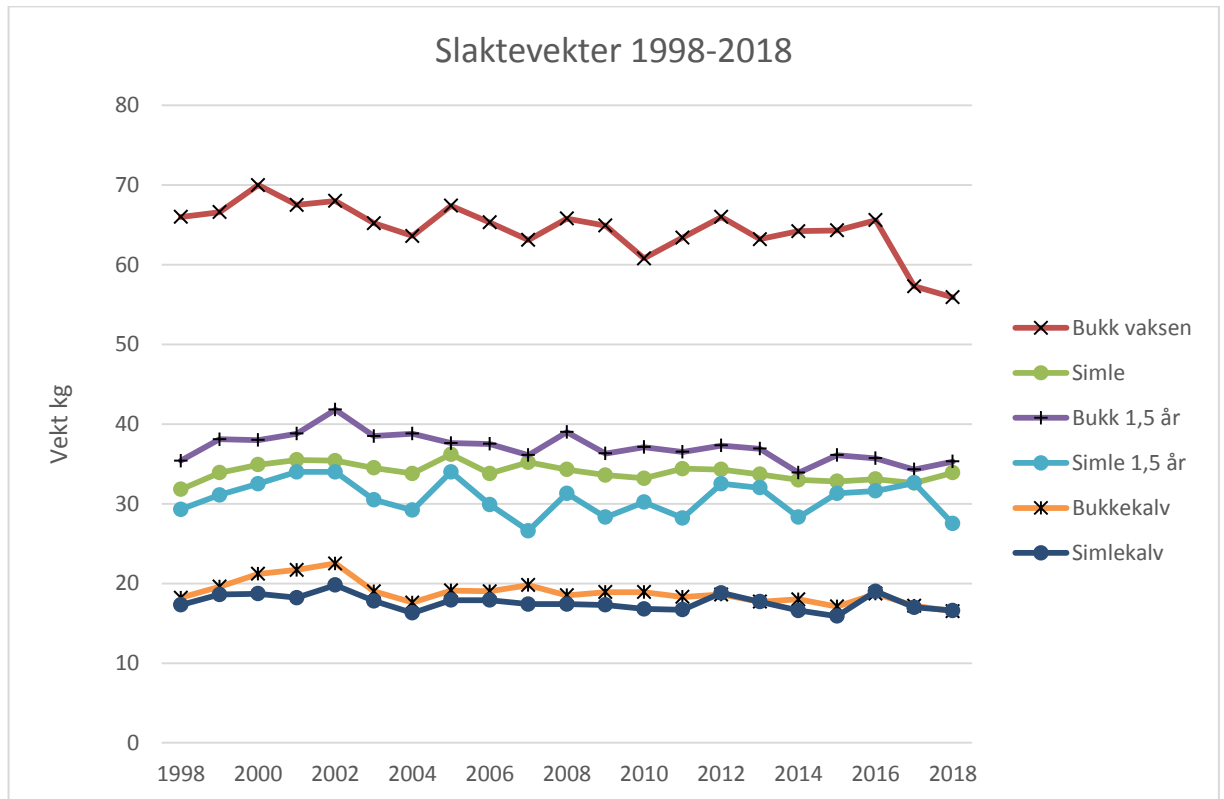

Fig. 4

Slaktevekter Nordfjella 1998 - 2018

Statistikken bygger på vektar oppgjevne av jegerane på innleverte fellingsløyve.

Kondisjonsutviklinga til reinen kan granskast gjennom innsamling og måling av underkjevar av felte dyr. Kjevelengdene gjev eit inntrykk av veksten til dyra. Slike målingar har vore utførde i 1981, 1985, 1994, 1998, 2007 og 2014. Det var ei svak betring av kondisjonen i dei to målingane på 1990-talet i høve til målingane på 1980-talet. Frå 1994 til 1998 var det liten skilnad i kondisjon. Alle kjevegranskningar i Nordfjella gjeld sams for sone 1 og sone 2, men i 1994 og -98 var det få kjevar frå sone 2 i materialet, grunna jaktrestriksjonar.

Etter jakta i 2007 vart 170 kjevar vart sende inn til NINA til måling og aldersbestemming. Målingane av desse syner ein tydeleg auke i kjevelengder for bukk i høve til målingane på 1980-talet. Det er og ein auke i kjevelengda for simle, men mindre tydeleg enn for bukk. Dette tyder på ei betring i kondisjonen til dyra på dei to 10-åra som har gått mellom målingane.

9. PLAN FOR BESTANDSSTORLEIK, SAMANSETNAD OG AVSKYTING I PLANPERIODEN

Krava frå styresmaktene (Mattilsynet og Miljødirektoratet) til omfanget av CWD-prøvetakinga framover vil få stor innverknad for kva jaktuttak det må leggjast opp til, og dermed for korleis stamma vil utvikla seg. Veterinærinstituttet sine datamodellar (mars 2019) syner at ein vil kunna oppnå god tryggleik – 99 % - for at stamma er CWD-fri i løpet av planperioden, ved å ha eit årleg jaktuttak på omlag 110-120 dyr, der bukk utgjør hovuddelen av uttaket samtidig som det vert teke ut rundt 40 simler årleg (uttak av kalv, og særleg åringar, er minimalt). Eit slikt skeivt uttak vil føra til auka simleandel i stamma, og dermed høg årleg kalveproduksjon.

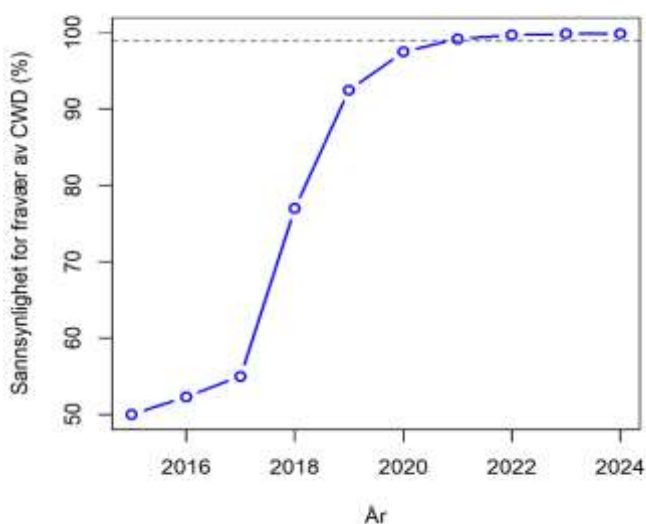
Tabell 5. Villreinutvalet si berekning av venta kalvetilvekst, naturleg avgang og dyretal etter jakt ved ulike nivå på vinterstamma. Fellingskvote er sett til 300, fellingsprosent 40 og jaktuttak 120 dyr. Simleandelen i stamma er sett til 55 %, mot 46 % i gjennomsnitt dei siste 5 åra (2014-18).

Vinter-stamme	Kalve-tilvekst	Jakt-uttak	5 % avgang	Dyretal etter jakt	Simleandel i stamma	Kalv per simle 1 år+	Aktuell fellingskvote
400	143	120	27	396	0,55	0,65	300
450	161	120	31	460	0,55	0,65	300
500	179	120	34	525	0,55	0,65	300
550	197	120	37	589	0,55	0,65	300
600	215	120	41	654	0,55	0,65	300

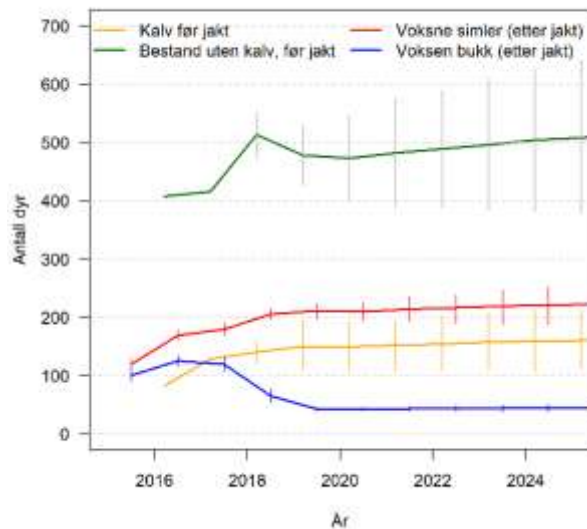
Tabellen ovanfor, og diagramma på neste side utarbeidde av Veterinærinstituttet, syner at det vil vera mogleg å oppnå målsetjingane i driftsplanen om å få eit overskot i stamma i sone 2 som kan overførast til sone 1 når brakkleggingsperioden er over, utan å redusera stamma i sone 2 i særleg grad. Dette vil måtta innebera at det meste av tilveksten det siste året i planperioden (2023) ikkje vert teke ut gjennom jakt, men i staden overført til sone 1. Det same bør kunna skje dei følgjande par åra, 2024-25. Dersom teljingane tilseier det, vil ein samstundes kunna ha ei avgrensa jakt innan sona. Villreinutvalet vil ha som siktemål ein bestand i sone 2 på 600-800 dyr på slutten av planperioden, før overføring av dyr til sone 1. Diagrammet til Veterinærinstituttet i fig. 6 syner ein noko svakare bestandsvekst enn det som villreinutvalet legg opp til.

Villreinutvalet har i tidlegare driftsplanar og i årlege kvotedrøftingar nytta 5 % som nivå på årleg naturleg avgang av dyr i stamma. Dette har gjennom mange år vist seg å stemma bra for den samla Nordfjellabestanden. Her kjem det inn eit moment som kan gjera store utslag einskilde år; reinflokkar tekne av snøras. I sone 1 har ein fleire døme på at det har skjedd, m.a. i januar 1988, då 200 dyr vart tekne i ras ved Breistølen, og i mars 2011, då 177 dyr gjekk med i ras ved Galdane – Systrand. Det finst og mange døme på ras som har teke mindre flokkar i sone 1. Slike tilfelle har ein knapt kjennskap til frå sone 2. Dette kan indikera at dyra i denne sona har ei høgare overlevingsrate enn det som var tilfelle for stamma i sone 1. Det vil difor neppe vera for optimistisk å halda fram med å nytta 5 % naturleg avgang gjennom året i berekningane.

Strukturen i stamma vert endra dramatisk i høve til tidlegare. Med det skisserte opplegget for prøvetaking, vil storbukkandelen etter jakt bli redusert frå nær 15 % i dag til omlag 5 % dei komande åra. Medrekna 2-årsbukken, vil bukkeandelen i stamma truleg liggja kring 10-12 % om hausten, etter jakt. Dette er svært mykje lågare enn det som vert rekna som tilrådeleg i kvalitetsnormen for villrein som er utarbeidd av Miljødirektoratet m.fl. I følgje denne skal varsellampene lysa viss storbukkandelen kjem under 15 %. Ekspertar innan viltforskning som villreinutvalet har rådspurt seier at det for ein periode på nokre få år ikkje vil vera nokon stor fare med å ha ein låg storbukkandel, korkje når det gjeld auka innavl eller forskyving av brunsten hjå simlene, og dermed seinare kalvingstid om våren. Over lengre tid vil det derimot ikkje vera heldig. Villreinutvalet aksepterer ut frå dette ei jaktforvaltning i planperioden som gjev ein unormalt låg bukkeandel i stamma, men vil arbeida for å auka denne opp mot normalt nivå mot slutten av perioden, når friskmeldingsstatusen gjev rom for det.

Figur 5. Veterinærinstituttet sitt diagram som syner statistisk sannsyn for CWD-fri stamme i sone 2, med innlagde føresetnader om prøvetaking og stammeutvikling og andre krav til friskmelding. Fråver av CWD er her definert som sannsyn for at det er færre enn 2 smitta dyr før 2018, færre enn 3 smitta dyr før 2020 og færre enn 4 smitta dyr i stamma frå 2020. Nivået for sannsyn 2018 baserer seg på at det blir skote og testa 55 bukk vinteren 2019. Nivået for sannsyn 2019 baserer seg vidare på at det vert teke ut rundt 40 simler og 65 bukk i jakta 2019, med resultat at høvetalet bukk/simle blir 1:5. Modellen må oppdaterast for kvart år. Ei slik framskriving må sjåast som ein mogleg trend, då det er stor usikkerheit med slik modellering. (Veterinærinstituttet, mars 2019).

Figur 6. Stammestorleik og struktur i stamma, føresettt uttak av 110-120 dyr per år og endring av høvetalet bukk/simle til 1:5 etter jakt (som for figur 5). Bukk/simle- høvetalet var omlag 1:1,6 før jakta haust 2018 (Veterinærinstituttet, mars 2019).

10. LOKALE BESTEMMELSER, JAKTTID, DISPENSASJONAR

Ein del reglar for jakta kan fastsetjast lokalt, og ev. regelbrot er ikkje underlagt offentleg påtale. Dette gjeld m.a. reglar om:

- Nattjaktforbod, t.d. mellom kl. 19.00 og 07.00
- Jaktslutt før 30. september (20. og 25. september har vore nytta)
- Slutt på bukkejakt 15. september (eller annan fastsett dato)
- Eigne fellingsløyve for småbukk < 55 kg (nytta i 1989 og 1991-96)

Mellom anna for å kunna gje heimel for reaksjonar på brot på bestemmelsar av denne typen, vart vedtektene til villreinutvalet reviderte i 1999 og 2000. Vedtektene inneheld ei fullmakt til årsmøtet til å fastsetja bestemmelsar som er bindande for medlemmane.

For å få ei god nok felling, særleg av bukk, til å oppnå målsetjinga for prøveutak, vil det i planperioden vera aktuelt med særskilde tiltak, som t.d. følgjande:

- Jaktstart før 20. august
- Eigne fellingsløyve for bukk
- Samjakt over områdegrensene Hardangervidda/Nordfjella/Raudafjell

I slike høve må Miljødirektoratet søkjast om dispensasjon frå gjeldande forskrifter. Søknad må då sendast gjennom villreinnemnda.

11. ORGANISERING

- Kwart jaktfelt står tilslutta villreinutvalet for Nordfjella gjennom lokallaget for villreinvald i kvar kommune.
- Styret i villreinutvalet: 1 frå fjellstyret og 1 frå grunneigarsida i kvar kommune, til saman 12 medlemar i tillegg til leiar. Denne samansetnaden vert ikkje endra ved eventuelle kommunesamanslåingar i planperioden.

12. ARBEIDSOPPGÅVER OG TILTAK I PLANPERIODEN

12.1. Overvaking

- Årleg minimumsteljing, kalveteljing og strukturteljing.
- Kondisjonsgransking (kjeveinnsamling) eitt år i planperioden
- Arbeid for å sikra full oppslutning om prøveinnsamling for CWD-analyse
- Arbeid for å sikra at reinen får ro i viktige periodar (vinterbeite, kalving). Verkemiddel som kommunane har når det gjeld å stoppa t.d. løypeoppkøyring er avhengig av at kommunen får melding når det er rein i områda.

12.2. Andre arbeidsoppgåver og tiltak

- Leggja fram forslag til totalkvote og fordeling kvart år.
- Koma med forslag om /vedta jakttid, nattjaktforbod og andre lokale bestemmelsar.
- Vurdera tiltak for i større grad å få teke ut "skrapdyr" i staden for produksjonsdyr
- Arbeida for, og ta del i, ei forsvarleg oppsynsteneste i samarbeid med politiet, kommunane, fjellstyra og SNO
- Ta del i aktuelle oppgåver/ prosjekt som kan vera med å betre levevilkåra for villreinstamma og gje kunnskap om reinen sin bruk av området.
- Arbeida for å betra rekrutteringa av jegerar
- Trykkja opp nytt opplag av (revidert) valdkart for Nordfjella. Heile opplaget som vart trykt i 2003 har gått ut.
- Revidera driftsplanen i 2023, slik at ein har ny driftsplan klar til denne går ut.

Tiltak for å auka fellingsprosenten:

- Arbeidet med å utvida omfanget av samjaktavtalar skal vidareførast. Villreinutvalet kan bidra med å laga forslag til samjaktavtalar og vera forum for drøfting av avtalar. Sjølv avtalane må gjerast på vald- eller jaktfeltnivå.
- Villreinutvalet kan ta på seg formidling av fellingsløyve frå jaktfelt med dårleg felling til meir jaktsikre felt.

13. ØKONOMI

Villreinutvalet skal i driftsplanperioden drivast etter budsjett vedteke av årsmøtet. Inntektsmodellen som har lege til grunn for drifta tidlegare baserte seg på eit årleg tilskot, «fellingsavgift,» frå medlemane, varierende frå år til år etter talet på fellingsløyve. I tillegg har villreinutvalet årleg fått attendebetalt innbetalt fellingsavgift frå Miljødirektoratet. Det vert og innbetalt medlemskontingent og oppsynstilskot frå medlemane. Med sterkt reduserte kvotar, gjev dette drastisk nedgang i inntektene. Samstundes er utgiftene høge, grunna stor møteaktivitet i samband med CWD-handteringa.

For å kunna driva villreinutvalet vidare, må følgjande tiltak gjennomførast:

- Redusera møtedeltaking og –aktivitet til det mest nødvendige
- Vurdera nivået på medlemskontingenten og andre tilskot frå medlemane (grunneigarlaga og fjellstyra)
- Få auka årlege statstilskot til drift, oppsyn og forvaltning
- Søkja om tilskot prosjektmidlar der det kan vera noko å henta (kommunale viltfond, fjellkassa m.fl.)